कुक्कुटपालनातून करूया अर्थसहाय्य !

डॉ. पी. सी. तांबे
सहाय्यक प्राध्यापक
कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, काष्टी, मालेगाव

श्री. ए. जी. कर्जुले
कृषी पदव्युत्तर पदवी विद्यार्थी
वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषी विद्यापीठ, परभणी

स्वयंरोजगारापेक्षा चांगली नोकरी नाही. पोल्ट्री फार्म हे भारतातील मोठे स्वयंरोजगार आहे. अंडी आणि कोंबडीच्या मांसाची मागणी भारतात खूप वेगाने वाढत आहे. पटकन पैसे कमवण्याचे स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी स्वयंरोजगारासाठी पोल्ट्री फार्म हा सर्वोत्तम पर्याय आहे. आपण कमी खर्चात जास्त नफा कमवू शकता. फक्त थोडे ज्ञान आणि थोडे भांडवल, आपण कुक्कुटपालनाचा स्वयंरोजगार सुरू करू शकता. पोल्ट्री फार्मचा व्यवसाय अगदी कमी जागेतही सुरू करता येतो. सरकारी योजना तुम्हाला पोल्ट्री फार्म सुरू करण्यासाठी कर्ज आणि प्रशिक्षण देखील देतात.

कुक्कुटपालन हा एक व्यवसाय आहे ज्यामध्ये आपण जमिनीवर कोंबडीपालन करतो. जेणेकरून आपण कोंबडीची अंडी आणि कोंबडी विकू शकू, यात आपल्याला फक्त कोंबडीची पिल्ले वाढवावी लागतील आणि त्यानंतर आपण कोंबडीची अंडी आणि कोंबडी बाजारात विकू शकतो.

जागेची व्यवस्था:

तुम्हाला कोणत्या स्तरावर आणि किती कोंबडी पाळायची आहे, त्यानुसार जमिनीची व्यवस्था करावी लागते. तसे, एका कोंबडीसाठी १ ते २.५ चौरस फूट जमीन पुरेशी आहे, जर यापेक्षा कमी असेल तर कोंबड्यांना अडचणी येऊ शकतात, नंतर जर तुम्ही १५० कोंबडी वाढवली तर तुम्हाला १५० ते २०० फूट जमीन लागेल. लक्षात ठेवा की जेव्हा तुम्ही एखादे ठिकाण शेड बनवण्यासाठी निवडता, तेव्हा ही जागा स्वच्छ आणि मोकळी असावी. जागा मोकळी पण सुरक्षित असावी. खुली जागा आवश्यक आहे कारण कोंबड्यांना त्यातून मोकळी हवा मिळत राहील आणि भविष्यात ते अनेक रोगांपासूनही सुरक्षित राहतील.

तुम्ही तुमच्या इच्छेनुसार शहरात किंवा शहराबाहेर तुमचे स्वतःचे पोल्ट्री फार्म बांधणे निवडू शकता. बऱ्याच शहरांमध्ये, तुम्हाला प्रथम कुक्कुटपालन सुरू करण्यासाठी परवानगी आवश्यक आहे, जी तुम्ही तुमच्या शहरातील नगरपालिका कार्यालयात जाऊन शोधू शकता.

जागा निवडल्यानंतर तुम्हाला त्या ठिकाणी तुमच्या कोंबड्यांना योग्य सुविधा द्याव्या लागतील. आपल्याला शेडमध्ये पाण्याची चांगली व्यवस्था करावी लागेल. तुम्हाला तुमची कोंबडी आणि पिल्ले कोरड्या जमिनीत ठेवावी लागतील. त्यांना ओल्या ठिकाणी आजारी पडण्याचा धोका असतो. शेड अशा प्रकारे बनवा की खर्चही कमी होईल आणि तुम्हाला सर्वोत्तम परिणाम मिळेल.

कोंबड्यांचे प्रकार:

कुक्कुटपालन व्यवसायात, आपण कोणत्या प्रकारचे कुक्कुटपालन वाढवू इच्छिता हे आधी ठरवावे लागेल. कोंबडीचे तीन प्रकार आहेत. कोणत्या लेयरमध्ये चिकन, ब्रॉयलर चिकन आणि देशी चिकन यांचा समावेश आहे. अंडी मिळवण्यासाठी लेयर कोंबडीचा वापर केला जातो. वयाच्या ४-५ महिन्यांनंतर ते अंडी घालू लागते. यानंतर ते सुमारे १ वर्षापर्यंत अंडी घालते. त्यानंतर, जेव्हा त्यांचे वय सुमारे १६ महिने असते, तेव्हा ते मांस विकले जातात.

दुसरा ब्रॉयलर चिकन आहे, ते मुख्यतः मांस म्हणून वापरले जातात. ते इतर प्रकारच्या पोल्ट्रीच्या तुलनेत वेगाने वाढतात, जे त्यांना मांस म्हणून वापरण्यासाठी सर्वोत्तम बनवते.

शेवटचे देशी कोंबडी आहे, ते अंडी आणि मांस दोन्ही मिळवण्यासाठी वापरले जातात. तुम्हाला कोणत्या प्रकारचे चिकन वाढवायचे आहे ते ठरवा. त्यानुसार तुम्हाला पिल्ले विकत घ्यावी लागतील.

पिल्ले कोठे मिळवायची:

कुक्कुटपालनात पिल्ले खूप महत्वाची आहेत, त्यांच्याशिवाय हा व्यवसाय शक्य नाही. म्हणून, तुम्ही त्यांना जिथून आणता, तिथे त्यांना आजार होणार नाही याची काळजी घेणे आवश्यक आहे. कारण जर ते आजारी पडले तर तुमच्या बाकीच्या पिलांवरही परिणाम होऊ शकतो आणि ते सुद्धा आजारी पडू शकतात. बहुतेक पिल्लांची किंमत सुमारे ३० ते ३५ रुपये असते, तुम्ही १०० पिल्ले ३००० ते ३५०० रुपयांना खरेदी करू शकता.

खाण्याची व्यवस्था:

कोंबड्यांना अनेक प्रकारचे खाद्य देऊ शकता. परंतु जर पिलांमध्ये अधिक वाढ पाहायची असेल तर त्यांना फ्लेक्ससीड, कॉर्न वगैरे खाण्यासाठी देऊ शकता. हे दोन्ही अतिशय पौष्टिक आहेत आणि वाढीस मदत करतात. या व्यतिरिक्त, कोंबड्यांसाठी पाण्याची व्यवस्था करावी लागेल. लक्षात ठेवा की पाणी स्वच्छ असले पाहिजे आणि पाण्याचे भांडे वेळोवेळी स्वच्छ केले पाहिजे. रात्री कोंबडी आणि पिलांना आहार द्या. जर नीट खायला दिले तर एका पिल्लाला १ किलो वजनासाठी सुमारे ४५ ते ५५ दिवस लागू शकतात. या व्यवसायात पिलांचे वजन खूप महत्वाचे आहे, म्हणून खाण्याकडे लक्ष द्या.

कोंबड्यांचे महत्त्वाचे रोग आणि उपचार:

अ) जिवाणूंपासून

१) कॉलरा:

पक्षी अचानक मरणे, हिरवट पातळ विष्ठा, ताप येणे इत्यादी

- उपचार:

सलमेटसारखी औषधे खाद्यातून व पाण्यातून देणे.

२) पांढरी हगवण:

लहान पिलांचा रोग, पांढरी विष्ठा होणे, पोट दुखणे

- उपचार:

नेफ्टीनसारखी औषधे खाद्यातून व पाण्यातून देणे

३) निळा तुरा:

मोठ्या पक्षांना होतो. ताप येणे, तुरा निळा पडणे इ.

- उपचार:

होस्टासाईक्लीन किंवा स्टेकलीन पाण्यातून देणे.

ब) विषाणूंपासून

१) राणीखेत (मानमोडी):

मान वाकडी होणे. श्वासास त्रास होणे इ.

- उपचार:

लासोटा लस पाण्यातून देणे.

२) देवी:

केस नसलेल्या भागावर फोड उठून खपल्या धरणे, ताप येणे

- प्रतिबंध:

देवीची लस नियमित टोचणे.

- ३) गंबोरो:

पक्षामध्ये प्रतिकारशक्ती निर्माण करणाऱ्या अवयवावर या रोगाचा परिणाम होतो आणि त्यामुळे पक्षाची प्रतिकारक शक्ती नष्ट होते व ते सहज इतर रोगांना बळी पडतात.

- प्रतिबंध:

निरोगी पक्षांना याची लस टोचून घ्यावी.

४) मॅरेक्स:

१ ते १५ दिवसांच्या पिलांना हा रोग होतो. पिल्ले पांगळी होतात व अशक्त होऊन मरतात.

- प्रतिबंध:

एक दिवसाच्या पिल्लांना या रोगाची लस पायाच्या स्नायूमध्ये टोचावी.

क) एकपेशीय जंतूपासून (अमिबा)

१) कॉक्सीडिओसीस (रक्ती हगवण):

१ ते ६ आठवड्यांचे पक्षांना जास्त होतो. रक्तासारखी लालसर हगवण होते.

ड) अंतर्गत जंत

१) पोटातील गोल व चपटे जंत इ.

पक्षाची भूक मंदावते, अशक्त होणे.

- उपचार:

प्रत्येक ३ महिन्यातून एकदा जंतनाशक औषधे पाण्यातून देणे.

कोंबडी बाजारात नेणे:

कुक्कुटपालन व्यवसायासाठी कोंबडीची निवड केली त्यांनंतर आता पुढची पायरी, जोपर्यंत कोंबडी बाजारातील आकाराची होते. या ३५-४५ दिवसात कोंबडी किंवा अंडी विकण्यासाठी बाजार शोधणे. सर्वप्रथम स्थानिक बाजाराला लक्ष्य करा. कारण जर उत्पादन स्थानिक बाजारात विकले गेले तरच वाहतूक खर्च कमी होतो.आणि उत्पादन सहजपणे ग्राहकापर्यंत सुरक्षितपणे पोहोचवू शकते. सर्वप्रथम, आपल्या आजूबाजूच्या बाजारपेठांमध्ये मांस किंवा अंड्यांचा वापर जाणून घेणे महत्त्वाचे आहे. जेव्हा जवळच्या बाजारात मांस किंवा अंड्यांचा वापर कळेल. त्यानंतर हे जाणून घेणे महत्वाचे आहे की लोक बहुतेक मांस किंवा अंडी कोठून खरेदी करतात. मला वाटते की मांसासाठी तुम्ही तुमचे भावी ग्राहक म्हणून स्थानिक मांसाची दुकाने आणि हॉटेल पाहू शकता. आणि आपल्या सर्वांना माहित आहे की लोक किराणा दुकानातून अंडी देखील खरेदी करतात.

त्यानंतर तुम्हाला तुमच्या फार्मच्या उत्पादन क्षमतेचे विश्लेषण करावे लागेल. तुमच्या फार्मची उत्पादन क्षमता स्थानिक बाजारपेठेतून मांस आणि अंडी खरेदी करण्यापेक्षा जास्त असेल तर तुम्हाला कुक्कुटपालन व्यवसायाची विक्री इतर शहरांमध्येही करावी लागेल.

कुक्कुटपालनाची शेवटची पायरी म्हणजे आपला माल बाजारात पाठवणे. जर तुम्ही अंडी विकत असाल तर तुम्हाला त्यांच्यासाठी ४ ते ५ रुपये मिळू शकतात, तर जर तुम्ही चिकन विकले तर तुम्हाला त्याच्या वजनानुसार पैसे मिळू शकतात. कारण तुम्ही सहजपणे प्रति १ किलो सुमारे ७५ ते ८० रुपये कमवू शकता. आणि जेव्हा त्यांच्या लग्नासारखा हंगाम, हिवाळा इत्यादी नंतर तुम्हाला १०० ते १२० रुपये किंवा कदाचित त्यापेक्षा जास्त मिळू शकतात. म्हणूनच चांगल्या कोंबडीसाठी अन्न खूप महत्वाचे आहे तरच आपण अधिक फायदे मिळवू शकाल.

कुक्कुटपालनातून उत्पन्न:

कोणताही स्वयंरोजगार सुरू करण्यापूर्वी, त्यातील खर्च आणि फायद्यांविषयी जाणून घेणे महत्त्वाचे आहे. अंडी आणि ब्रॉयलर मांस त्याची मागणी वर्षभर राहते. अशा परिस्थितीत हा व्यवसाय सर्वात फायदेशीर व्यवसाय आहे.

पिल्लू ४ महिन्यांत अंडी घालते. प्रत्येक अंड्याची किंमत ३.३० पैसे असून बाजारात एका अंड्याची घाऊक किंमत ४.७० रुपये आहे. प्रत्येक अंड्यात सुमारे दीड रुपयांचा नफा आहे, जर या प्रकारे पाहिले तर १०००० लेयर बर्डचे रूप सुरू केल्यास, फॉर्म सुरू केल्याच्या ४ महिन्यांनंतर दररोज ▯ १५००० चा फायदा सुरू होईल.

पोल्ट्री फार्मचा खर्च:

पोल्ट्री फार्म लहान प्रमाणापासून मोठ्या प्रमाणावर उभारता येतो. जर तुम्हाला लहान प्रमाणात पोल्ट्री फार्म सुरू करायचा असेल, तर त्यासाठी ५०,००० रुपयांपासून ते १.५ लाख रुपये खर्च येतो. तुम्ही हळूहळू पोल्ट्री फार्मचा व्यवसाय वाढवू शकता. उत्पन्नासह गुंतवणूक करून, आपण आपला व्यवसाय वाढवू शकता आणि अधिक नफा कमवू शकता.

मध्यम आकाराचे पोल्ट्री फार्म उघडण्यासाठी १.५ ते ३ लाख रुपये खर्च येतो. सर्वाधिक सहकारी व्याजाचे कर्ज जिल्हा सहकारी बँक आणि सरकारी बँकेकडून रोजगारासाठी सहज उपलब्ध आहे.

कुक्कुटपालनासाठी बँकेकडून कर्ज:

नाबार्डचे पूर्ण नाव नॅशनल बँक फॉर ॲग्रीकल्चर अँड रुरल डेव्हलपमेंट ट्री फार्म उघडण्यासाठी ७५% कर्ज देत आहे. आपल्याकडे प्रशिक्षण आणि योग्य योजना असणे आवश्यक आहे. सरकारी संस्था तुम्हाला सर्वत्र मदत करतील. अनेक बँका कुक्कुटपालनासाठी स्वस्त दरात कर्जही देतात. तुम्ही येथून सहज अनुदानित कर्ज मिळवू शकता. यासाठी तुम्हाला ड्रायव्हिंग लायसन्स आधार कार्डसारखा आयडी पुरावा दाखवावा लागेल. व्यवसाय योजना ज्यामध्ये स्थान आणि प्रशिक्षण नमूद करावे लागेल. कुक्कुटपालनाशी संबंधित कर्ज जवळजवळ प्रत्येक बँकेत उपलब्ध आहे, ते कृषी स्वयंरोजगार अंतर्गत येते.

कुक्कुटपालन व्यवसायाचे फायदे:

- भारतात जवळजवळ सर्व प्रकारच्या दुग्धव्यवसाय आणि कुक्कुटपालन उत्पादने मोठ्या प्रमाणात वापरली जातात, त्यामुळे त्यात नफ्याची मोठी अपेक्षा असते.
- इतर अनेक बेरोजगार लोकांना पोल्ट्री फार्ममधून वेगवेगळ्या प्रकारचे काम मिळते.
- जर तुम्ही शेतकरी असाल, तर जनावरांना खायला देण्याची जास्त काळजी करण्याची गरज नाही, कारण उत्पादित धान्याचा एक भाग आणि पेंढा इत्यादी गुरांसाठी चारा तयार करण्यासाठी वापरला जाईल.
- देशात सध्या कुक्कुटपालन आणि दुग्धव्यवसाय फार पद्धतशीरपणे होत नाही. म्हणून, सरकार त्याला प्रोत्साहन देण्यासाठी विविध सुविधा आणि ०% व्याज दर देत आहे.
- हा असा व्यवसाय आहे, जो चांगला चालवला तर एका वेळी सरकारी कर्ज फेडून चांगल्या कुक्कुटपालनाचा मालक बनू शकतो.

निष्कर्ष:

व्यवसाय कोणताही असो, त्याचे यश तुमच्या मेहनतीवर अवलंबून असते, जर तुम्हाला कुक्कुटपालनाबद्दल फारसे ज्ञान नसेल तर सर्वप्रथम त्याबद्दल माहिती गोळा करा. माहिती गोळा करण्यासाठी, आपल्या जवळच्या पोल्ट्री फार्मच्या मालकांना भेटा. त्यांच्याबरोबर व्यवसाय कसा करावा आणि बाजारात आपले सेल्समन कसे पाठवावे याबद्दल सर्व माहिती गोळा करा. जरी तुम्ही त्यांच्यानुसार वागले नाही तरी तुमच्याकडे जितकी अधिक माहिती असेल तितकी ती तुमच्या व्यवसायासाठी चांगली असेलकिंवा तुम्ही युट्युब वर देखील या बद्दल पाहू शकतात, तिथे तुम्हाला बरेच पोल्ट्री फार्मच्या मालकांचे विडिओ दिसतील जे तुम्हाला याबद्दल समजून घेण्यात मदत करतील, आणि याबद्दल इंटरनेट वर देखील शोधा, तसे तर या लेखाद्वारे तुम्हाला बरीच माहिती मिळून जाईल.

तर मित्रांनो, आज या लेखाद्वारे तुम्हाला कुक्कुटपालन कसे सुरू करावे हे समजले असेल. हा व्यवसाय आजच्या काळात बऱ्याच लोकांची पसंती बनत चालला आहे आणि त्यात वेळोवेळी नफा देखील वाढत आहे.जर तुम्ही आता हा व्यवसाय सुरु केलात तर आशा आहे की हा व्यवसाय आणखी वाढेल आणि तुमचा नफा वाढतच जाईल.

(संपर्क: +९१)

★ ★ ★

करवंद खाणे आरोग्यासाठी अत्यंत फायदेशीर

करवंद खाणे आपल्या आरोग्यासाठी खूप फायदेशीर आहे. उन्हाळ्याच्या हंगामामध्ये करवंदाचा मोसम असतो. बरेच लोक करवंदाचे लोणचे देखील करतात. करवंदाच्या ज्यूसचे सेवन केल्याने शरीर थंड राहण्यास मदत होते. करवंदाचे सेवन केल्याने पोट निरोगी राहते. यामुळे गॅस आणि ॲसिडिटी समस्या देखील होत नाही. हे लूज मोशन सारखी समस्या दूर करते आणि ते आतडे निरोगी ठेवते. बद्धकोष्ठतेची समस्या असेल तर करवंदाचे सेवन करावे. यामुळे बद्धकोष्ठता दूर होण्यास मदत होते. जर आपली रोगप्रतिकारक शक्ती मजबूत करायचे असेल तर तुम्ही तुमच्या आहारामध्ये करवंदाचा समावेश करा. यामुळे रोगप्रतिकारक शक्ती मजबूत होण्यास मदत होते. करवंदामध्ये लोह मोठ्या प्रमाणात असते. यामुळे शरीरातील रक्ताची कमतरता दूर होते.